

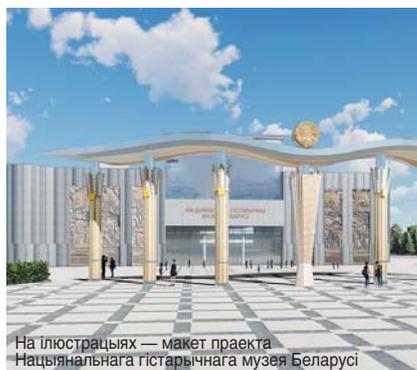
КУЛЬТУРА

шотыднёвая грамадска-палітычная газета

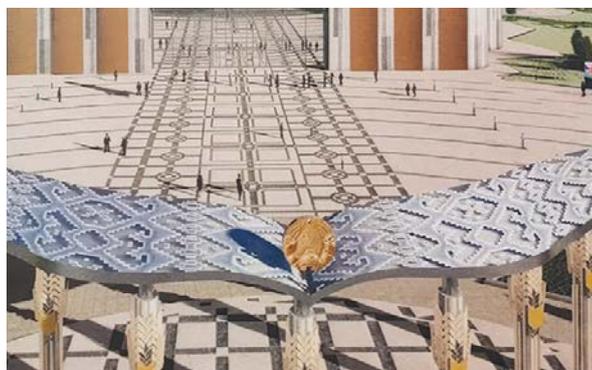
выдаецца з кастрычніка 1991 года

№ 10 (1709)

7 сакавіка 2025 г.

На ілюстрацыях — макет праекта
Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі

“Музей павінен стаць своеасаблівай візітнай карткай краіны. Захапляць як сучасным архітэктурным абліччам, так і ўнутраным напаўненнем”, — сказаў Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка на нарадзе па пытаннях архітэктурнага рашэння і канцэпцыі экспазіцыі культурна-гістарычнага комплексу “Нацыянальны гістарычны музей”. Выкананне даручэння Кіраўніка дзяржавы — прыярытэтная задача сферы культуры. Аб гэтым ішла гаворка на пасяджэнні выніковай калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Працяг тэмы на стар. 2, 4–5.

За плённую працу

Ордэны, медалі і ганаровыя званні: дзяржаўных узнагарод удасноены 45 прадстаўніку розных сфер дзейнасці. Сярод іх — пяць рупліўцаў на ніве культуры.

З пачуццём гонару за краіну

На будаўніцтва Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі выдзелены шэсць мільянаў рублёў са сродкаў дзяржаўных капітальных укладанняў.

Савет Міністраў укладанні пералік будоўляў і аб'ектаў Дзяржаўнай інвестыцыйнай праграмы на 2025 год. Аднавадзкая пастанова №127 ад 3 сакавіка апублікаваная на Нацыянальным прававым інтэрнэт-партале.

Згодна з дакументам, на ўзвядзенне Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі ў раёне вуліцы Арлоўскай у Мінску выдзелены шэсць мільянаў рублёў са сродкаў дзяржаўных капітальных укладанняў. Фінансаванне ахопіць практычна і пошукавыя работы. Міністэрству эканомікі даручана ўлічыць аб'ект пры карэкціроўцы Дзяржаўнай інвестыцыйнай праграмы, а Міністэрству фінансаў — накіраваць прадугледжаныя сродкі з рэспубліканскага бюджэту.

Нагадаем: Указ №50, якім прадугледжваецца будаўніцтва ў 2025—2027 гадах у раёне вуліцы Арлоўскай у Мінску Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі, парку народнага адзінства і стварэнне пастаяннай экспазіцыі музея. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка падпісаў 5 лютага. Аб'екту прысвоены статус Усебеларускай маладзёжнай будоўлі, да якой далучацца юнакі і дзяўчаты ў складзе студэнцкіх атралаў. Рэалізацыя ўказа будзе са-дзейнічаць фарміраванню ў дзяцей бок выказаць на ўза-смадзненні ў сферах тэатра, кіно і турызму.

Падрабязней — на сайце pravo.by

Адпаведны Указ №79 Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка падпісаў 27 лютага. Згодна з дакументам, медалём “За працоўныя заслугі” узнагароджана начальнік Упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Алена Клімовіч.

Медалём Францыска Скарыны адзначаны заслугі Геральда дырэктара Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра опера і балета Капырыны Дулавай, рэктара Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Наталлі Карчускай і мастака-рэстаўратара аддзела навукова-фондавай работы Віцебскага абласнога краязнаўчага музея Юрыя Кеглева.

Указам таксама прысвоены ганаровыя званні Рэспублікі Беларусі. Так, заслужаным артыстам стаў вядучы майстар сцэны Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа Пятро Ляман.

Ордэны, медалі і ганаровыя званні прысвоены прадстаўнікам розных сфер дзейнасці за шматгадовую плённую працу, высокі прафесіяналізм, смеласць і рашучасць, правядзення пры выратаванні людзей, заслугі ў вайскай службе, ахове дзяржаўнай мяжы, барацьбе са злочынаствам. Дзяржаўнымі ўзнагародамі адзначана праца тых, хто ўнёслі значны асабісты ўклад у рэалізацыю сацыяльна-эканамічнай палітыкі, ваенна-патрыятычнае выхаванне папрастаючага пакалення, развіццё вытворчасці сельскагаспадарчай тэхнікі і трактарабудавання. Сярод узнагароджаных таксама работнікі грамадзянскай авіяцыі і АПК, гандлю і грамадскага харчавання, аховы здароўя, адукацыі і спорту.

Падрабязнасці — на сайце president.gov.by

Умацоўваючы супрацоўніцтва

Тэатр, кіно, турызм — намячаныя напярэкі ўзаемадзеяння. Міністр культуры, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Руслан Чарнецкі правёў сустрэчу з Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом Турэцкай Рэспублікі ў Беларусі Пючлю Джэмам Ўшыкам.

На сустрэчы, якая адбылася 4 сакавіка, абмяркоўвалася развіццё культурнага супрацоўніцтва паміж дзвюма краінамі. Асабліва цікавае тэма рэжысёрскіх паказаў, што ўзбудзіла ўвагу на ўза-смадзненні ў сферах тэатра, кіно і турызму. Гючлю Джэмам Ўшыкам уручыў Руслану Чарнецкаму вітальны ліст міністра культуры і турызму Турэцкай Рэспублікі Мехмета Нуры Эрсоа. У адказ кіраўнік нашага ведамства

дзяржаўнаму музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, якая адлюстроўвае перажыцкі больш і нязломны патрыятызм народа. Спалар Ўшыкам звярнуў увагу на тое, што музей харыстаецца папулярнасцю, асабліва ў папрастаючага пакалення. Гэта з'яўляецца свядчэннем вышэйшай павягі да гісторыі сваёй краіны і грунтоўнага падыходу да патрыятычнага выхавання моладзі.

Пад увагай Першага

Гісторыя гэтага сімвала краіны пачалася 23 гады таму. Хаця аб неабходнасці новага будынка для галоўнай бібліятэкі Беларусі спецыялісты пачалі весці гаворку яшчэ на пачатку 1980-х. Але далей за размовы і практычныя справы не пайшла.

Наступнае дзесяцігоддзе Ленінка правяла ў раскіданым на розных будынках выглядзе. Яе знакаміты галоўны корпус, які ўпрыгожваў першыя 10-рублёвыя банкноты суверэнай Беларусі, даўно не ўмішчэў усе структурныя падраздзелены ўстановы. І многія гэта задавальняла. Але не Аляксандра Лукашэнка: 7 сакавіка 2002 года Прэзідэнт падпісаў Указ №153 “Аб будаўніцтве будынка дзяржаўнай установы “Нацыянальная бібліятэка Беларусі”.

Ужо 1 лістапада таго ж года Кіраўнік дзяржавы асабіста прыняў удзел ва ўрачыстай цырымоні, прысвечанай пачатку ўзвядзення самага вядомага пиллер за межамі краіны будынка Мінска. У прысутнасці Прэзідэнта быў выкапан першы коўш зямлі на месцы будучага падмурка. Ініцыятыву Кіраўнік дзяржавы падтрымаў ўся краіна. Як падкрэсліў Аляксандр Лукашэнка, будаўніцтва новай душойна скарбыні беларускай стала сапраўды агульна-народнай справай, яшчэ адным крокам да кансалідацыі нацыі. Бо гэтага ідэя знайшла падтрымку практычна ва ўсіх пластах грамадства. Сур'ёзныя патрабаванні ён прад'явіў да якасці будаўнічых работ і абсталявання галоўнага кніжнага сховішча краіны, каб стварыць умовы для развіцця бібліятэкі на многія дзесяцігоддзі.

Унікальны 25-павярховы “алмаз” узялі за праекце Міхаіла Вінаградца і Віктара Крамарэнкі ў рэкордныя тэрміны. У будаўніцтве ўдзельнічала каля 5 тысяч спецыялістаў, многія тэхналогіі і матэрыялы былі выкарыстаны ўпершыню.

Цырымонія ўрачыстага акрышчэння адбылася 16 чэрвеня 2006 года. Аляксандр Лукашэнка стаў першым наведвальнікам бібліятэкі і атрымаў чыгачкі білет №1. Замоўленую ім па электронным каталогу кнігу даставілі на тэлефоніце Усяго за 10 хвілін.

Прамаочны раізіне аб гэтай будоўлі мы марылі ўзвесці будынак, які стане нацыянальным сімвалам нашай малодой незалежнай краіны, нашай вітанай карткай, усавабленнем самых важных рыс характара Беларускага народа. — сказаў тады Кіраўнік дзяржавы. — Народа, які ўвайшоў у гісторыю не як агрэсар, захопнік і разбуральнік, а як праўдзінік і стваральнік, які даў свету цэлы плехду духоўных палзвіжнікаў, мыслярю, навукоўцаў і асветнікаў.

Прэзідэнт адзначыў, што сродкі для будоўлі вылучаліся з рэспубліканскага і мясцовых бюджэтаў усіх абласцей і горада Мінска. Сюды накіроўваліся грошы, заробленыя на суботніках. Кіраўнік дзяржавы сам двойчы працаваў на будаўніцтве бібліятэкі на суботніках. Многі жыхары Беларусі ахвяравалі на добрую справу.

Будаўніцтва новай Нацыянальнай бібліятэкі паслужыла штуршком для развіцця многіх галін беларускай прамысловасці і мастацтва. Паводле слоў Аляксандра Лукашэнка, краіна атрымала шматфункцыянальны інфармацыйны грамадска-патрыятычны і культурны цэнтр, прыдатны як месца правядзення міжнародных сустрэч на самым высокім узроўні.

Яго словы потым неаднаразова пацвердзіліся. Практычна адразу “алмаз ведаў” зрабіўся новым сімвалам беларускай сталіцы. Яго малююць на сувенірах, уключаюць у розныя сусветныя рэйтынгі. Аглядная пляцоўка на даху харыстаецца папулярнасцю ў турыстаў, якія могуць убачыць горад з вышэйняй птушынага палёту. А рознафарматныя міжнародныя сустрэчы высокага ўзроўня даўно сталі тут традыцыйнымі.

У ліку прызёраў

Канцэртная і забаўляльная праграмы, вясёлыя конкурсы і прызвы, а галоўнае — узяты настрой, рух і дух саборнасці! Чарговыя святы “Мінская лямпа” апрадала чаканні аматараў актыўнага ладу жыцця.

Традыцыйныя гонкі разгарнуліся ў Рэспубліканскім цэнтры алімпійскай падрыхтоўкі па зیمовых відах спорту “Раўбічы” ў першы дзень вясны. На старт выйшлі каманды рэспубліканскіх органаў дзяржкіравання, славы Міністэрства і ведамстваў, працоўных калектываў, а таксама прадстаўнікі вышэйшых навучальных устаноў і СМІ. У праграме — біятлонны і лыжны эстафеты, мас-старт аматараў.

Сярод удзельнікаў — каманда Міністэрства культуры на чале з яго кіраўніком, заслужаным артыстам Рэспублікі Беларусь Русланам Чарнецкім. У складзе — намеснік міністра Сяргей Сарахан, намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення дзяржаўных спецыяльных культурных мерапрыемстваў і прафесійнага мастацтва — начальнік упраўлення дзяржаўных спецыяльных культурных мерапрыемстваў Іна Адамовіч, галоўны спецыяліст аддзела міжнароднага супрацоўніцтва і ўзаемадзеяння са СМІ Ганна Фядушкі.

Культурны квартал выдатна праявіў сябе ў біятлоннай эстафете сярод каманд органаў дзяржаўнага кіравання з колькасцю апарата менш за 100 чалавек. У гэтай гонцы ўдзельнічала 23 каманды. Першыствалава каманда Міністэрства спорту і турызму. Срэбра далася зборнай органу Саюзнай дзяржавы. На трэцюю прыступку п'едэстала паднялася каманда Міністэрства культуры. Вшымшэ з бронзы!

Па старонках календара

7 сакавіка нарадзіўся Васіль Андрэвіч Залатароў (1872—1964) — кампазітар і педагог. Народны артыст БССР. Лаўрэат Дзяржаўнай прамі СССР. У беларускую музычную культуру арганічна ўвайшоў яго багаты на матывах народных легенд “Князь-возера” (на тую ж музыку пастаўлены балеты “Аповесць пра каханне” і “Палымяныя сэрцы”; сімфонія “Беларусь”, танцавальная сюіта і ўверцюра-фантазія на беларускія тэмы для сімфанічнага аркестра і інш.

7 сакавіка з'явіўся на свет Уладзіслаў Пятровіч Уласуў (1929—2020) — акцёр тэатра лялек. Заслужаны артыст БССР. З 1956 года працаваў у Беларускім дзяржаўным тэатры лялек.

7 сакавіка 1950 года — дзень нараджэння Васіля Пятровіча Раўнчыка, кампазітара, пясніста, народнага артыста Беларусі. В.П. Раўнчык — лаўрэат Прэміі Ленінскага камсамола Беларусі. Кавалер ордэна Францыска Скарыны. З 1974 года мастак кіраўнік вакальна-інструментальнага ансамбля “Верасы”, адначасова з 1998 года мастак кіраўнік дзіцячага ансамбля “Версяты”; у 2000—2014 — мастак кіраўнік Малдзёжнага тэатра эстрады пры Беларускаму ўніверсітэце культуры. Піша музыку для сімфанічнага аркестра, эстрады, камерна-інструментальныя творы, пестні.

12 сакавіка з'явіўся на свет Пётр Мікалаевіч Герасімовіч (1912—1990) — графік, мастацтвазнаўца. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Пасля вайны працаваў у Дзяржаўным мастацкім музеі БССР. Працаваў у галіне тэорыі і гісторыі мастацтва, а таксама ў станковай графіцы.

13 сакавіка нарадзілася Марыя Міронаўна Зінкевіч (1924—2010) — актрыса. Заслужаная артыстка БССР. У 1948-м скончыла студыю пры Тэатры імя Янкі Купалы, у якім працавала да 1995 года.

13 сакавіка з'явіўся на свет Расіслаў Мінаевіч Шырмоў (1937—1995) — акцёр тэатра і кіно, сцэнарыст. У 1981—1995 гадах працаваў акцёрам і сцэнарыстам на кінастудыі “Беларусьфільм” і ў Тэатры кінаакцёра.

Выніковая здабыткі і

Знакавая для ўсёй нашай сферы падзея – адбылася 28 лютага ў Беларускай

ВАЖНЫ СТЫМУЛ

3 дакладам “Аб выніках работы Міністэрства культуры ў 2024 годзе і задачах на 2025 год” выступіў міністр культуры, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь **Руслан Чарнецкі**. Перадусім ён адзначыў, што пры ўступленні на пасаду атрымаў ад Прэзідэнта задачу навестці парадак у сферы культуры.

Для кожнага работніка галоўным стымулам яго працы з’яўляецца дастойны заробак. За мінулы год у сферы культуры ў гэтым плане адбыліся істотныя пазітыўныя змены. Па словах міністра, прынятыя меры па ўкараненні аптымальнай структуры і штатнай колькасці арганізацый дазволілі павысіць эканамічную эфектыўнасць іх працы.

Такія паказчыкі, як аб’ём пазабюджэтных сродкаў дзяржаўных арганізацый культуры і ўстаноў адукацыі ў сферы культуры, устаноўлены мэлавым планам сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на 2024 год, выкананы. Даходзіць ад пазабюджэтных арганізацый культуры летася склаў больш за 353 млн рублёў або 137% да ўзроўню 2023-га.

Руслан Чарнецкі адзначыў, што быў ужыты комплексны пыход да павышэння заробатнай платы. На гэтую мэту накіраваны сродкі, вызвалены ў выніку аптымізацыі, і гэта павялічыла памер набўайкі работнікаў культуры-асветніцкіх арганізацый да 20% акладу. А таксама дадаткова выдзелены сродкі бюджэту, якія дазволілі ўсталяваць набўайку да 30% акладу. Акрамя таго, дзякуючы сумеснай працы міністэрства культуры і галіновага прафсаюза, устаноўлена набўайку ў памеры не менш за 30% акладу за працу па кантракце.

Міністр таксама паведаміў, што для павышэння зарплат работнікаў культуры з 1 студзеня 2025 года павялічаны памер набўайкі за працу ў галіне з 30% да 64% сумы акладу. На стымуляючыя выплаты работнікаў культуры плануецца накіраваць на 9% больш уласных даходаў, чым у 2024-м.

ЛЮБІЦЬ СВАЁ

Па словах кіраўніка галіны, цікавасць да ўласнага культурнага прадукту летася

вырасла дзякуючы рэалізацыі Канцэпцыі развіцця нацыянальнай культурнай прасторы ва ўсіх сферах жыцця грамадства. Актывнае распрацоўванне нацыянальнага мастацтва знайшло шырокі водгук у глядацкім асяроддзі.

— Дзяржаўныя тэатры паспяхома справіліся з рэалізацыяй указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь №275. Доля ўласных даходаў тэатраў у агульным аб’ёме фінансавання склала больш за 40%, канцэртных арганізацый — ад 20% да 70%, — сказаў Руслан Чарнецкі і адзначыў, што ў рэпертуары кожнага тэатра і канцэртнай арганізацыі з’явіліся новыя творы беларускіх аўтараў. Задачы работы тэатральна-вядоўшчых арганізацый у 2025-м звязаны з пераходам тэатраў на сістэму партнёрскага фінансавання, пашырэннем гастрольнай дзейнасці ўнутры краіны і за межой.

Міністр інфармаваў, што забяспечана базавая праца Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”, пракрых выраслі аб’ёмы кінавытворчасці, наладжана сістэма пракату прэм’ерных беларускіх фільмаў. Дзякуючы гэтым колькасць глядачоў і касавыя зборы ад сеансаў павялічыліся ў 1,5 разы. Арганізаваны ў новым фармаце XXX Мінскі міжнародны кінафестываль “Лістапад” стаў самым маштабным за апошнія гады.

Па словах кіраўніка галіны, сёлета будзе распрацаваны пакет нарматыўных дакументаў для стварэння на базе кінастудыі індустрыяльнага кінапарку. Будучы зробленыя захады па забеспячэнні бесперапыннага працэсу вытворчасці фільмаў, зніжэнні кошту кінааслуг, стварэнні сумесных вытворчасцяў, павелічэнні экспарту паслуг “Беларусьфільма”.

Да беларускай культуры і яе здабыткі існуе вялікая цікавасць і па-за межамі нашай краіны. Руслан Чарнецкі паведаміў, што летася нашы прадстаўнікі прымаюць удзел у рэзультатных міжнародных культурных мерапрыемствах у больш як 50 дзяржавах свету.

ЗНАКАВАЯ ПАДЗЕЙ

Сёлета распачнецца рэалізацыя вялікага культурнага праекта — узвядзенне і рэстаўрацыя новага будынка Нацыянальнага гістарычнага музея Беларусі. Міністр адзначыў, што галіне належыць стварыць унікальны аб’ект, які пакажа дасягненні краіны, раскрыве шлях яе становлення як суверэннай дзяржавы, спалучаючы музейныя прадметы з выкарыстаннем інтэрактыўных тэхналогій.

калегія: перспектывы

выніковая калегія Міністэрства культуры — дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

Бягучы год падвядзе вынікі рэалізацыі Дзяржаўнай праграмы “Культура Беларусі”. Таксама 2025-ы стане часам грандыёзнага святкавання святой для мільянаў людзей даты — 80-годдзя Вялікай Перамогі.

— Гэту дату мы павінны адзначыць яркімі і маштабнымі культурнымі падзеямі, якія памяняцца нашаму народу”, — лічыць міністр культуры. Ён таксама звярнуў увагу на тое, што Год добраўпарадкавання стане першым у аб’яўленай Кіраўніком дзяржавы пыходзіць якасці. У рэалізацыі яе мэт работнікі культуры павінны прыняць самы актыўны ўдзел.

ДАРУЧЭННІ УРАДА

Вынікі пасяджэння калегіі міністэрства культуры падвёў намеснік Прэм’ер-міністра Ігар Петрышэнка (пасадзі на час правядзення мерапрыемства).

— Святкаванне 80-годдзя вызвалення Беларусі працягваем сёлета святкаваннем 80-й гадавіны Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне, — сказаў ён. — Гэтая тэма вышэйстая ў культурным і ідэалагічным жыцці краіны. У рэспубліканскіх мерапрыемствах важна захаваць арыгінальнасць, навізу, цікавасць глядача, не дапусціць адчужэння паўтараў. Яны павінны выклікаць эмацыйны ўздзеянне і пачуццё гонару за краіну.

АКТУАЛЬНЫ НАПРАМКІ

Пра вынікі працы, перспектывы развіцця аховы гісторыка-культурнай спадчыны і умацавання матэрыяльна-тэхнічнай базы галіны расказаў намеснік міністра культуры Сяргей Сарачак. Ён адзначыў, што міністэрства сумесна з мясцовымі органамі ўдало прыянтэ актывную працу ў гэтым кірунку.

— Аб новых тэндэнцыях развіцця бібліятэчнай справы расказаў генеральны дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Валдзім Гігін. Ён прадставіў перспектывы навукова-даследчага праекта “Бібліяграфія Перамогі”, які аб’яднае ўсе бібліятэкі краіны. Рэалізацыя праекта мае суэрэнае грамадска-палітычнае значэнне на працягу 80 год ужо ішчэ было даследаваннем, якое дазволіла б абгульчыць і сістэматызаваць усе выданні, прысвечаныя Вялікай Айчыннай вайне.

Пра асноўныя аспекты падрыхтоўкі каліраў у Беларусі дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў паведаміў рэктар БДУКМ Наталія Карчэўская. А генеральны дырэктар

ручыў кіраўніцтва міністэрства культуры ў найбліжэйшы час прадставіць прапановы па кандыдатурах у склад дзяржаўных устаноў.

— Гэта маштабны ўнікальны праект. Каб ён стаў, як даручыў Кіраўнік дзяржавы, візітнай карткай краіны, запалаў як знешнім абліччам, так і зместам, патрабуецца вельмі сур’ёзная праца міністэрства, — падкрэсліў Ігар Петрышэнка. — Патрабныя кампетэнтныя і энэргічныя людзі, зямляма са спецыфікай сферы, для арганізацыі ўзвядзення і будаўніцтва з музеяфікацыяй. Дэталёвы план з канкрэтнымі мерапрыемствамі, які прадугледжвае ўсе этапы рэалізацыі праекта, знясіце ва ўрад.

— Таксама будзе даручана да пачатку новага навуковага года завяршыць украенне пад’яхоў, выпрацаўленне ў рамках уадакарнавання дзейнасці бюджэтных арганізацый. Гаворка аб напрамках, на якіх вядзецца падрыхтоўка ў дзіцячых школах мастацтваў.

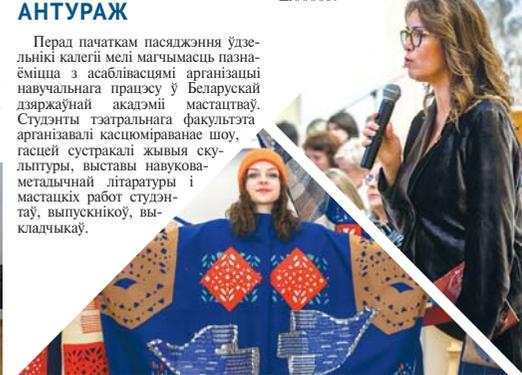
— Як у класічнай музычнай школе, якая функцыянавала ў СССР, іе павінна застацца тры — музычны, харэаграфічны і выяўленчы. Менавіта яны найбольш запатрабаваныя і масавыя. Падрыхтоўка па іншых напрамках застанецца ў сістэме адукацыі, — сказаў Ігар Петрышэнка. Ён таксама даў шэраг іншых даручэнняў, якія будучы адлюстраваныя ў рашэнні калегіі міністэрства культуры.

ПРЫДАТНЫ АНТУРАЖ

Перад пачаткам пасяджэння ўдзельнікі калегіі мелі магчымасць пазнаёміцца з асаблівасцямі арганізацыі навучнага працэсу ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Студэнты тэатральнага факультэта арганізавалі касцюмаванае шоу, гарсцэй сустракалі жывыя скульптуры, выставы навукова-мэтадычнай літаратуры і мастацкіх работ студэнтаў, выпускнікоў, выкладчыкаў.

Прыкметным складнікам антуражу стала планшотная выстава “За дзень наступны ўсе зямлі”, якую падрыхтавала рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “Культура і мастацтва”. У экспазіцыі — карціны, ажульчаныя ў дапамогі сучасных тэхналогій. Унікальны інтэрактыўны пад’яход дазваляе заглябіцца ў прастору мастацкага твора: не толькі ўбачыць яго, але і пачуць. Гэтая выстава — частка аднаімянага праекта, які да 80-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў распачала РВУ “Культура і мастацтва” сумесна з Беларускай дзяржаўнай музеямі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і Беларускай дзяржаўнай акадэміяй мастацтваў. Сёлета ініцыятыва атрымае працяг у рамках святкавання Вялікай Перамогі. Да праекта далучыцца Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь.

Віктар ГАУРЫШ
Фота Уладзіміра ШПАТАКА

Ад ідэі да ўвасаблення

Прэзентацыя вынікаў рэалізацыі грантавых праектаў 2024 года мусіць адбыцца 11 сакавіка ў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Сярод тых, хто здолее ажыццявіць сваю задуму дзякуючы грашовай падтрымцы Кіраўніка дзяржавы, — рупліўцы сферы культуры.

Выстава-прэзентацыя разгорнецца ў рамках пасяджэння Рэспубліканскай камісіі па разглядзе кандыдатур, якія вылучаюцца для прадастаўлення грантаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у сферах навукі, адукацыі, аховы здароўя, культуры, маладзёжнай палітыкі. Напярэдадні мерапрыемства мы паразмаўлялі з некаторымі аўтарамі леташніх праектаў аб выніках творчай працы.

ЗБЕРАГЧЫ МІНУЛАЕ

Намеснік дырэктара па навуковай рабоце Гомельскага палацава-паркавага ансамбля **Дамітрый Ліндзянкоў** разам з калегамі рупіўся над выставачным праектам “Тэрыторыя сладчыны. Радзімычы” — ініцыятыва накіравана на захаванне нацыянальных духоўных традыцый і папулярнага гісторыка-культурнага спадчыны Беларусі. У аснове экспазіцыі — матэрыялы археалагічных даследаванняў пахавальных помнікаў Х—XII стагоддзяў на тэрыторыі Гомельскага Падняр’я.

— Сродкі гранта выкарыстоўваліся ў першую чаргу на правядзенне навукова-даследчай работы, — адзначае Дамітрый Мікалаевіч. — Мы ладзілі экспедыцыі да археалагічных помнікаў, рабілі ачыстку, кансервавалі і фотаграфічна зноўдзеньны рэчывы. Былі створаны выставачныя стэнды, заклікання раскрыць канцэпцыю экспазіцыі на ўсё дзяццель і прыцягнуць увагу наведвальнікаў да прадметаў даўніны.

Выстава пачала працу напрыканцы снежня ў цэнтральнай частцы палаца Румянцавых і Паскевічаў. — Гістарычнай спадчыне могуць пагражаць розныя небяспекі — напрыклад, антрапагеннае ўздзеянне ці звычайная прыродная праца, — дзеліцца экспертным меркаваннем Дамітрый Ліндзянкоў. — Дзякуючы падтрымцы з боку дзяржавы мы захоўваем унікальныя прадметы, а потым раскажам пра іх шырокай публіцы.

Экспазіцыя выставачнага праекта “Тэрыторыя сладчыны. Радзімычы”

НА ПАРАДКУ ДНЯ — ІНКЛЮЗІЯ

Ірына Мазоль, галоўны бібліятэкар групы па арганізацыі інфармацыйна-камунікатывых тэхналогій дзяржава філіяла Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкі імя Я.Ф. Карскага, атрымала грант на рэалізацыю праекта “Б.І.К.: Бібліятэка. Інклюзія. Культура”. Ініцыятыва, якая ўвасабляецца ў жыццё на працягу года, накіравана на прадастаўленне дзеячым з інвалідацыяю магчымасцей для інтэлектуальнага росту праз інклюзіўныя заняткі.

— Мы праводзім дзясяткі мерапрыемстваў рознага фармату, якія наведвалі больш за 200 хлопчыкаў і дзяўчынак з асаблівасцямі псіхічнага развіцця, — раскажвае Ірына Мазоль. — Праходзілі і выязныя сустрэчы ў дашкольных установах абласнога тэатра — так званая “Б.І.К.-дэсанты”. Заняткі спрыялі развіццю ў дзяцей памяці, мыслення, гаворкі і дробнай матарыкі.

Адной з цэнтральных падзей праекта стаў “Б.І.К.-фэст” — маштабны фестываль для дзяцей. У яго рамках адбыліся кірмашы, дзе маленькія чытачы маглі сустрэцца з вядомымі дзіцячымі пісьменнікамі, прайшоў спектакль тэатра батлейкі, іншыя актыўнасці.

— Дзякуючы гранту Прэзідэнта мы арганізавалі ў бібліятэцы даступнае асяроддзе для людзей з асаблівымі патрэбамі: абсталявалі зону для інклюзіўных заняткаў, зрабілі роспіс сцэнаў па матывах твораў беларускіх аўтараў, — падкрэслівае бібліятэкар. — Але праца ў рамках праекта не заканчваецца: сёлета плануем правесці пазнавальна-гульнівыя акцыі, майстар-класы і тэатралізаваныя пастаноўкі для дзяцей з асаблівымі патрэбамі.

САМАРЭАЛІЗАЦЫЯ ПРАЗ ТВОРЧАСЦЬ

Пры назначэнні грантаў не абыйшлі ўвагай і тэатральнае мастацтва: летась падтрымка была выдзелена на пастаноўку п’есы на італьянскай мове **Хаваста**, — балетмайстар народнага ансамбля песні і танца “Дняпро” Рынчыцкага гарадскога палаца культуры.

“Сын зямлі” — мастацкая інтэрпрэтацыя старажытных легенд і пананняў аб агромнішых цмоках і героях-волат. Сюжэтключае ў сябе дакладны гістарычны звесткі і аб найпростым жыцці на-

Праект “Б.І.К.”

Дамітрый Ліндзянкоў

шых продкаў, і аб засяленні ўсюхнеславіянскіх земляў. У спектаклі залезілі на больш за 80 чалавек. — Праект ажыццяўляўся выключна на сродкі гранта, — раскажвае Марыя Валер’еўна. — Адным з галоўных пунктаў затрат стаў пашырэнне сцэнапамаў. Гэта доўгая і карпатлівая праца. Без дзяржаўнай падтрымкі такі аб’ём работ быў бы немагчымы. Прэм’ера спектакля адбылася ў лістападзе на сцэне рэчыцкага Палаца культуры і тэхнікі “Нафтанік”. Гледачы прынялі яго з захапленнем. — Нашы калектывы з’ўбавілі па-сапраўднаму народам. Яго ўдзяльнікі — прадстаўнікі розных узростаў і прафесій: ад школьнікаў і студэнтаў да пярэдняга ўзростаў, які ўжо рэалізаваліся ў жыцці. Усе яны адкрываюць для сябе харэаграфію і раскрываюць творчыя патэнцыялы. Гэта цудоўна, — адзначае балетмайстар. — Я звычайна дзяўчына з невядлікага горада, якая заўсёды захоўвала вернасць сваёй малой радзіме і не хацела з’язджаць. Прэзідэнці

ПРАЦЯГ БУДЗЕ

Актыўная падтрымка творчых ініцыятыв Рэспубліканскай камісіі па разглядзе кандыдатур, вылучаных для прадастаўлення грантаў Прэзідэнта Беларусі, пройдзе 11 сакавіка на базе Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Аб яго выніках — у наступных нумарах газеты “Культура”

Даніл ПУКАРЭЦ

Выстава “Час. Музей. Экспанат” працуе ў Новым замку ў Гродна.

Вялікі з Кацярынай

Генеральны дырэктар Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі, доктар мастацтвазнаўства Кацярына Дулава ўзнагароджана медалём Францыска Скарыны. Пра здабывіткі, клопаты і бліжэйшыя планы — у расповедзе кіраўніка праслаўленага калектыву.

МАРАФОНСКІ ВОПЫТ

— Удзел у рэспубліканскай грамадска-культурнай акцыі “Марафон адзінства”, — раскажвае Кацярына Мікалаеўна, — прынёс тэатру новы досвед: уражанні, эмоцыі, натхненне, што так важна творчым людзям. Спачатку хваліліся: як упісацца ў тую ж заводскую прастору? Ці зразумее нас непарыхтаваная публіка? Але ўдалося. І правядзенне майстар-класаў па спевах, харэаграфіі, калі нашы вядучыя артысты займаліся з пачаткоўцамі, было карысным для абодвух бакоў. Гэта і рэклама, і

прафарынтацыя, і адукацыя. Вялікі патрыятычны складнік, бо нам ёсць чым ганарыцца! Упершыню за межамі тэатра павывала наша музейная экспазіцыя — афішы, касцюмы. Асабіста я праводзіла так званую “нянудную нилекцыю” у Брэсцкім дзяржаўным каледжы — не музычным, а сферы абслугоўвання. Для многіх было адкрыццём, што яны могуць патрапіць да нас працаваць, бо тэатру патрабуюцца тыя ж грывёры, псаліжоры. А колькі канцэртаў далі малалыя зоркі!

ТЕАТР ДЛЯ ўсіХ

— Мы імкнёмся ўдзяляць запэўнены розны сацыяльных слаёў. З аднаго боку, гэта серыя дабрачынных спектакляў і вечаў. Больш за сто шматдзятных сем’яў паглядзелі “Гісторыю Кая і Герды” ў рамках Елкі Мітрапаліта. На “Патэтычны дзёнік паміці”, прысвечаны Вялікай Айчыннай, квіткі кашуюць у сярэднім 25 рублёў. Нявіда, што тыя ж БДУ, МУС выкупілі ўсе месцы на два красавіцкія спектаклі. З іншага боку, думаем пра вiп-паслугі, бо ёсць попыт. Частка публікі хоча, каб іх і прыпаркавалі, і ў залу правалі. Хтосьці замаўляе ложу на юбілей. Адзін з банкаў увогуле хоча мець уласную ложу на ўвесь год ці сезон — гэта ўсё тыя формы стаўлення з гледачамі, што здаўна практыкуюцца ў свеце.

МУЗЫКА ў ЛІЧБАХ

— Пры ўмяшчальнасці залы 1088 месцаў сярэдняя наведальнасць летась складала 86%. За пераходны студзень і люты — ужо 95%. Праведзеных за год мерапрыемстваў — 357 пры плане 350. Колькасць гледачоў — 245 тысяч замест заплававанага 224. Гастрольных выступленняў — 41, з іх 26 па Беларусі. Доля пазаболжальных прыбыткаў складала 45% пры неабходных 40%. Так што сёлета, калі для ўсіх тэатраў уведзена схема “50 на 50”, мы дэб’юром яшчэ піль неабходных асабтываў. Павысілі кошт квіткаў, зрабілі больш шчыльным гастрольны графік, прыдумалі новыя праекты, ладзім выступленні ў санаторыях, прафілакторыях. Унутры тэатра

фарміруюцца невядлікі творчыя калектывы, якія вядуць канцэртную дзейнасць. Не сідваем з рахунку і супрацоўніцтва з Міністэрствам спорту і турызму. Але эксперыментальную оперу пакуль не можам сабе дазволіць, бо не збірае касу.

ПРАЗ ПАМЯЦЬ

— Тэатр беражэ паміць пра гістарычнае мінулае Беларусі, пра нашых калег, каго ўжо няма з намі. Паказ “Севільскага цырульніка” 11 сакавіка будзе прымеркаваны да стагоддзя з дня народнай легендарнай Тамары Ніжнікавай: партыя Разныя была адной з яе ўлюбёных. Трымаем лепшыя ў арэале ўвагі і славы і ў час росквіту іх кар’еры. Люты прайшоў пад знакам балета: адбыліся тры выпускі новага праекта “Жыццё ў прафесіі”, гераінямі сталі вядучыя балерыны Ірына Яромкіна, Людміла Хітрова, Марына Вежнавец. Галоўны харэограф Ігар Колб плануе і мужчынскі працяг.

Мастацкае аллюстраванне вядзенага мінулага — “Патэтычны дзёнік паміці”. Даўно думаем аб оперы пра Еўфрасіню Полацкую. Душавенства парадзіла не перанічальную оперу пакуль не можам сабе дазволіць, бо не збірае касу. — Пачатковыя вытокі беларускай дзяржаўнасці, каб атрымалася што-сьці эпічнае — накіталі “Паданія на нябачныя” Брэсцкай крэпасці, дзе збіраліся ад 5 да 10 тысяч гледачоў. Нашага “Князя Ігара” пачаўшы ў Марыўскім тэатры 5 мая, Як бачыце, мінулае і будучыня непазрэда звязаны між сабой — менавіта праз паміць.

НА БУДУЧЫНУ

— Фэстывальна-гастрольная палітра сезона — 11-е “Балетнае лета” 2–9 чэрвеня, дзе чакаецца Прыморская труппа Марыўскага тэатра, юбілейныя 15-я “Вечары ў замку Радзівілаў” 20–22 чэрвеня ў Навіжы; чарговая гісторыя Тэатра балета-

Сцэна з балета “Ілюзіі каханні”. Дзяўчына — Марына Вежнавец

та Барыса Эйфмана 17–23 ліпеня з “Чырвонай Жызэлью”, “Злачынствам і пакараннем”.

“Патэтычны дзёнік” павязем у Маскву 2 красавіка. Думаю, для многіх расіяў стане адкрыццём і жорстка акупацыя Беларусі, і страшныя геніцыд нашага народа. А 1 мая пачаўся гэткі спектакль на адкрытым паветры, у натуральных “дэкарацыях” Брэсцкай крэпасці, дзе збіраліся ад 5 да 10 тысяч гледачоў. Нашага “Князя Ігара” пачаўшы ў Марыўскім тэатры 5 мая, 7-га — на сцэне “Волга Оперы”. Балетная труппа з “Жызэлью”, прычым на адкрытым паветры, возьме ўдзел у IX Міжнародным фестывалі “Херсанс”. Пашыраючы ў параўнанні з леташнім складам маладзёжная каманда выступіць у Нікарагуа. А 15 красавіка ў Маскве адбудзецца ўрачыстае ўручэнне праміі “Брава!” нашым “Ілюзіям каханця”.

Бліжэйшая прэм’ера — веча аднакозых балетаў “Скокі” 11–13 красавіка. Далейшыя 15 і 17 чэрвеня — опера “Арлеанская дзева”, якая ніколі ў нас не ішла. У лістападзе італьянскі рэжысёр Джанкарла дэль Монака пачне рэпетаваць “Набука”.

Наперадзе шмат працы, ды і зроблена німама. А галоўнае — за тры з невядлікі гады на пасадзе гендырэктара я правяла нейкія структурныя пераўтварэнні (найперш у галіне рэкламы і менеджменту, тэхнічнага абсталявання), працягнула кантроль за развіццём творчых труп, што і прывяло да цяперашніх вынікаў.

Надзея БУЦІШВІЧ
Фота з архіва тэатра

Васіль РАЙНЧЫК

Народны артыст Беларусі, кампазітар, піяніст, кавалер ордэнаў Пашаны і Францыска Скарыны, мастацкі кіраўнік славацкага вакальна-інструментальнага ансамбля "Верасы".

Нястомнай працай і сваім талентам Васіль Райнчык унёс вялікі ўклад у развіццё сучаснай Беларускай музыкі. Імя аўтарытэтнага кампазітара вядома не толькі ў нашай краіне, але і за яе межамі.

На XXXI Міжнародным фестывалі мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску" народны артыст Беларусі кампазітар Васіль Райнчык атрымаў унагароду Пастаяннага камітэта Саюзавай дзяржавы за значны асабісты і творчы ўклад ва ўмацаванне беларуска-расійскіх сувязей. 2022

1950 1974

Васіль Пятровіч нарадзіўся 7 сакавіка 1950 года ў вёсцы Чарапы Шклоўскага раёна. Першапачатковую прафесійную адукацыю атрымаў у дзіцячай музычнай школе Шклова. Пасля вучыўся ў Магілёўскім музычным вучылішчы і ў спецыялізаванай музычнай школе пры кансерваторыі ў Мінску.

Скончыў Беларускаю дзяржаўную кансерваторыю імя А.В. Луначарскага двойчы: па класе фартэп'яна ў В.У. Шацкага ў 1974-м і па класе кампазіцыі ў народнага артыста СССР, прафесара Я.А. Глебава ў 1981-м. З 1974-га Васіль Райнчык – нязменны кіраўнік ВІА "Верасы".

Васіль Райнчык стаў заслужаным артыстам Беларусі. Член Беларускага саюза кампазітараў.

Ірына Цвяткова і Васіль Райнчык разам ужо 54 гады. Ірына Міхайлаўна – палічэніца Васіля Пятровіча. Яна заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь, двойчы скончыла Беларускаю дзяржаўную кансерваторыю — па класе фартэп'яна прафесара М.А. Бергера (1975) і па класе кампазіцыі прафесара Я.А. Глебава (1985). Член Беларускага саюза кампазітараў. Была салісткай ансамбля "Верасы".

Высокія ўзнагароды Васіля Райнчыка: ордэн Пашаны (1986), ордэн Францыска Скарыны (2006), нагрудны знак Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь "За ўклад у развіццё культуры Беларусі" (2004), прэмія Ленінскага камсамола Беларусі (1980).

За заслугі ў развіцці і прапагандзе беларускага музычнага мастацтва, а таксама за высокае майстэрства В.П. Райнчыку прысвоена ганаровае званне народнага артыста Беларусі.

1995

1997

Адкрыццё Маладзёжнага тэатра эстрады, у якім Васіль Райнчык стаў музычным кіраўніком, а з 2000 года – мастацкім кіраўніком.

Васіль Райнчык – аўтар больш чым 120 песень, канцэрта для фартэп'яна з аркестрам, араторыі "Хлапчук-Кібальчыш" для дзіцячага хору, салістаў і сімфанічнага аркестра, сімфанічных варыяцый, мноства камерна-інструментальных твораў, а таксама вялізнай колькасці аранжыровак, аркестровак, апрацовак, перакладаных народнай, эстраднай, інструментальнай і электроннай музыкі. Яго песні "Марш Перамогі", "Красуй, Беларусь!", "Кветкі Перамогі" гучаць на дзяржаўных мерапрыемствах, канцэртах, парадах.

Сёння Васіль Райнчык вядомы не толькі сваімі песнямі, але і шырокамаштабнай арганізацыйнай і грамадскай дзейнасцю. Васіль Пятровіч з'яўляецца членам рэкамендацыйна-кансультацыйнага савета, створанага пры Нацыянальным цэнтры інтэлектуальнай уласнасці.

Легендарны "Верасы" ў Нясвіжы на мерапрыемстве, прысвечаным афіцыйнаму прывяду ад імя прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Рамана Галоўчанкі ў гонар кіраўнікоў далёкай дзюжкі – удзельнікаў пасаджэння Еўразійскай міжуродавай рады, 2024

Ад папярэднікаў

Вайна, дзяцінства, юнацтва, каханне, праца, спорт – тэмы, што хвалявалі папярэдніх пакаленне твораў, актуальныя і сёння. Скульптуры з фонду Беларускага саюза мастакоў прадэманстравала выстава "Архіў".

СЛАВУТЫЯ ІМЁНЫ

У экспазіцыі, якая разгарнулася ў сталічным Палацы мастацтва з 7 лютага па 2 сакавіка, — работы як малавядомых і незаслужана забытых аўтараў, так і знакавых для беларускага выяўленчага мастацтва твораў, якія зрабілі немалы ўнёсак у фарміраванне і развіццё нацыянальнай мастацкай і мастацка-педагагічнай школы. Творы ахопліваюць перыяд 1950—1980 гадоў, а сярод тэм, якія хвалялі аўтараў, — нацыянальная памяць, вайна, дзяцінства, юнацтва і каханне, праца і спорт, увасобленыя ў камені, дрэве і метале. Акрамя гэтага экспазіцыя дапоўненая архіўнымі фотаздымкамі, што раскрываюць гісторыю развіцця скульптуры ў Беларусі ад 1920-х да 1980-х.

На выставе можна было пабачыць работы Заіра Азгура, Карнея Аляксеева, Анатоля Анікейчыка, Аляксандра Анціпіна, Эдуарда Астаф'ева, Міхаіла Бяляева, Пятра Белавусава, Андрэя Бембеля, Анатоля Баразеннікава, Сяргея Вакара, Аляксея Глебава, Віктара Гроса, Льва Гумілеўскага, Леаніда Давыдзенкі, Васіля Дубовіка, Аляксандра Дранца, Андрэя Зялёнкі, Леаніда Зільбера, Барыса Івончыца, Яўгена Колчава, Мікалая Кандрашэва, Аляксандра Крахалёва, Акіма Курчакіна, Станіслава Ларчанкі, Сяргея Логвіна, Паўла Лука, Барыса Маркава, Аляксандра Мятліцкага, Івана Міско, Валентыны Міхеевай, Геннадзі Мурашова, Мікалая Палюкова, Юрыя Палюкова, Уладзіміра Пасуева, Мікалая Раджакоўска, Яўгена Санько, Сяргея Селіханова, Канстанціна Селіханова, Уладзіміра Сілічанкі, Уладзіміра Цішчанкава, Уладзіміра Церабуна, Аляксандра Шатэрніка, Валер'яна Янушкевіча і іншых.

СКАРБЕПІГА НАЙБІШЧА

Мастацкі фонд СССР быў створаны паводле рашэння Савета Народных Камісараў ССР 4 лютага 1940 года, а праз чатыры гады, адразу пасля вызвалення Беларусі, з'явілася яго даччыная арганізацыя. Акрамя ўласна прапаганды мастацтва, фонд ладзіў выставы, курсы, арганізоўваў заказы на ства-

рэнне твораў жывапісу, скульптуры, графікі і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, вёў працу з народнымі майстрамі, якія не ўваходзілі ў склад саюза.

Фонд як аснова Саюза мастакоў БССР багата зрабіў для творага і матэрыяльнага дабрабыту мастакоў і краіны агулам, спрыяючы рэалізацыі буйных дзяржаўных і грамадскіх заказаў у галіне манументальнага жывапісу і скульптуры, мастацкага афармлення гарадоў і вёсак, інтэр'ераў і экстэр'ераў архітэктурных збудаванняў, у будаўніцтве і ўладкаванні мастацка-вытворчых камбінатаў і творчых майстэрняў.

Фонд, які прадстаўляў яго праўленне, валодаў статусам самастойнай юрыдычнай асобы, але падпарадкоўваўся рашэнням з'езда і праўлення Саюза мастакоў. Мастацкі фонд СССР быў ліквідаваны ў 1992-м у сувязі з распадам Савецкага Саюза і ліквідацыяй Саюза мастакоў СССР, а ўслед за ім спыніў сваё існаванне і Мастацкі фонд БССР, перадаўшы ўсе свае функцыі аднай структурнай арганізацыі — Саюзу мастакоў БССР.

З ДАПАМОГАЙ МОЛАДЗІ

Куратар выставы, старшыня секцыі скульптуры Беларускага саюза мастакоў, кандыдат мастацтвазнаўства Іван Арцымовіч адзначае, што, на жаль, менавіта скульптура з фонду саюза да апошняга часу наліжылася мала ўвагі ў плане экспанавання, бо творы гэтага жанру са зразумелых прычын найчужэй перамяшчалі і прэзентавалі ў адкрытых прасторах на аглях публікі. Між арганізатараў выставы куратар адзначыў скульптураў Канстанціна Касцючэнка, Максіма Петруня, Аляксандра Шапо, Юрыя Пейнава, Вольгу Нчай і Васіля Цімашова. Таксама значную дапамогу ў стварэнні экспазіцыі аказалі студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

НА ДРУКАВАНЫХ СТАРОНКАХ

Дарчы, на адкрыцці выставы была прэзентаваная кніга Івана Арцымовіча "Беларуская парковая скульптура". У выданні прадстаўлены мноства твораў айчынай гарадской і паркавай скульптуры, дзяцякі імянаў вядомых Беларускаў аўтараў і інфармацыя аб палзах, якія адбыліся ў сферы паркавай скульптуры ў апошні дзесяцігоддзі. Кніга багата аздаблена ілюстрацыямі і мастацтвазнаўчымі матэрыяламі, а для аручнасці за межных чытачоў нататы да кожнага раздзела і полпісы да фотаздымкаў прадубляваныя на англійскай мове.

Антон Рудак
Фота аўтара

На фота:
1. Іван Міско, Партрэт Янкі Маўра (лева), Уладзімір Пасуев, Партрэт Пятруся Броўкі (справа).
2. Мікалай Кандрашэў. Укладанне.
3. Мікалай Бельскі. Юнацтва.
4. Уладзімір Кузняцоў. Брачнік.
5. Андрэй Заспільці. Мантажнікі.

Дыяна Касцюк

Бязмежнасць ідэй

Дыяна Касцюк, студэнтка чацвёртага курса Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, уганараваная стыпендыяй спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі. Сярод прафесійных інтарэсаў дзяўчыны прыкметна вылучаюцца fashion-дызайн і разьба па дрэве. Унікальны тандэм — сакрэт поспеху юнага творцы?

— Дыяна, як адбывалася ваша творчае стаўленьне?

— З дзяцінства любіла маляваць, а бацькі ўсяляк заахвочвалі мае пачынкі. Калі найшпурчэй час выбіраць спецыялізацыю, усядомля, што кірунак класічнага жывапісу, які і папулярнага ў той момант дзіўна, мяне не прывабіла. Шукала тое, што паглыбіць названыя веды і ўменні. Спінілася на дрэваапрацоўцы. Вывучала яе ў Мінскім дзяржаўным мастацкім каледжы імя А.К. Глебава. Дзякуючы філасофаму, чудаму палыходу педагога Алега Валер’евіча наша група палюбіла гэты від мастацтва ўсёй душой! Той запал захаваўся па сёння.

Пасля заканчэння каледжа наступіла ў Акадэмію мастацтваў на спецыяльнасць “Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва (кашым)”. Ва ўніверсітэце з’явілася маса магчымасцей для самавыяўлення і свабоднай творчасці. Мае працы сталі больш “жывымі”!

— За плячымі ў вас — мноства экзамінацыйных аглядаў. Наўзну, сярод работ ёсць “любімчыкі”?

— Першы на розум прыходзіць “Лён” — дэкаратыўнае панно з драўлянага масіву. Гэта дыпломная праца, якую стварыла на чацвёртым курсе каледжа. Яна адлюстроўвае важную ролю жанчын у ткацкай справе. Выкананы “Лён” ва ўнікальнай тэхніцы ажурнай разьбы. У яе аснове — вышліўванне вольных месцаў паміж аб’ектамі кампазіцыі, дзякуючы чаму выбар набывае лёгкасць, становіцца “паветраным”.

— А яшчэ ў старым калекцыю адзення, якую прадставілі на Рэспубліканскім фестывалі-конкурсе моды і фоты “Млыны моды — 2024”... — Упершыню настрабавала свае сілы ў гэтым саборніцтве ў 2023-м. Атрымалася насычаная і плённая. Другі раз усё адчулася больш спакойна і мерна. Непрытомна аказалася толькі эскізы этап. З ухваленнем я выносіла на ўсеагульны агляд ідэі, што раней сядзелі толькі ў маёй галаве.

— Раскажыце пра вашу калекцыю “Трансгенерацыя”, якую прызналі найлепшай сярод жаночых.

— Назва асылае да псіхалогіі. Тэрмін азначае перадачу несвядомага досведу ад старэйшага пакалення да маладошага, трансляванае культурынага кода, патэрнаў паводзін, пачуццяў. Калекцыя разічана на маладых жанчын і складзеная з саміх вобразуў, што ўключаныя камплекты адзення (блузкі, спаніны, сукенкі), аб’ект сумкі і каліе. Асноўныя матэрыялы — пасцельны паркал белага і чорнага колераў, натуральна скура і дрэва.

На стварэнне, пачынаючы з эскізаў, ляжал і да выбару каліе, спатарылася каля двух месяцаў. Самым складаным аказалася этап абубання мадэляў. Лавіла вольныя ад вучобы моманты, каб вышліўваць драўляную падошву.

— Што натхняла падчас няпростай працы?

— Графіка, якая нагадвае фактуру дрэва, і народны кашым. Імкнулася адаптаваць яго пад сучасныя рэаліі, пры гэтым захаваць камфорт, каб элементы вобраза можна было насіць кожны дзень і камбінаваць з астатнім гардэробам.

— Як апыняецца сваё “дзешчыка”? Атрымалася ўвасобіць ідэю ў жыццё?

— Першапачаткова залумвала, што калекцыя будзе ўключаць толькі адзенне. Але ў працэсе з’явілася дакладная ідэя зрабіць сумкі ў тэхніцы маркетры, якую я самастойна асвоіла ў каледжы. Гэта досіць складаны кірунак, папараваць з ім да “Млына моды” не ўдалася. І раптам з’явіўся такі шанс. Пазней вырашыла стварыць набор каліе. Без дадатковых аксэсуараў вобразы выглядалі нудна. Да таго ж хацелася дапоўніць калекцыю дэталімі, што асылаюць да народнай спадчыны.

У выніку паспела зрабіць нават бочы, чым планавалася! Удалося злучыць атрыманы ў каледжы і акадэміі вопыт, аб’яднаць разьбу па дрэве і шыццё.

— У якіх кірунках дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва хочацца развівацца далей?

— Даўно прыцягвае стварэнне лялек, што, дарчы, развівае вялікі спектр умённаў. У гэтай справе мала проста шыць прыгожыя сукеначкі. Важна разбірацца ў анатоміі, пласціцы, старанна прадумваць прадметы моды. Нават скрылі для заахвочвання выбару павінна ўпісвацца ў адзіную канцэпцыю!

— Каго лічыце эталонам на гэтай ніве?

— Расійскаму мастаку Пашу Страву! Больш за дзесяць гадоў яна стварае ўнікальныя шарнірныя лялькі, якія кардынальна адрозніваюцца ад звыкллага віду дзіцячых цацак. Аўтарскі стыль майстра ні з чым не збітаеся!

— Летас вы атрымалі стыпендыю спеціфону Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь...

— Заўсёды здавалася, што на падтрымку такіх прэстыжных фондаў могуць разлічваць толькі сапраўдныя ўнікумы. Сябе да іх не адносіла, але дакументы ўсё ж падала. Памятаю, як мне патэлефанавалі ўвечары, адразу пасля прусуджэння. Была вельмі рада, што старані прызналі на высокім узроўні. І досюль дзіўна ўдзельваючы, што я ўваходжу ў лік таленавітай моладзі Беларусі.

— Што ў бліжэйшых планах?

— Спалзяюцца пасляхова абарніць дыплом. Пачну актыўна прасоўваць сваё мастацтва ў сацыяльных сетках. Магчыма, наступіць у магістратуру. І дакладна буду тварыць на карысць Радзімы.

Віалета ГРЫНКЕВІЧ
Фота з архіва герані

Сцэна са спектакля “Сведкам абывававання”

Фартэпійны дуэт Sop anima

Маладзёжны для ўсіх

Беларускі дзяржаўны маладзёжны тэатр пачаў новы праект – выключна музычны. І вылучыў для гэтага фае другога паверха, што стала канцэртнай залай. А на сцэне ўсё часцей здараюцца гастрольныя паказы, у тым ліку расійскія.

Музыка апошнім часам плённа збірае не толькі з філармоніяў, ВЛКімі і Музычным тэатрам, але і з іншымі ўстановамі тэатрамі, шуканае новыя пляцоўкі. У драматэатрах таксама становіцца ўсё больш...

...КАНЦЭРТНА...

І Беларускі дзяржаўны маладзёжны не выключэнне. У тым жа Купалаўскім захаваны ўласны маленькі аркестр — насамрэч камерны інструментальны ансамбль, які не толькі ўдзельнічае ў спектаклях, але і рыхтуе асобныя музычныя праграмы. На сцэне часяком праходзіць выступленні іншых калектываў, тэатр выступае арганізатарам шыка “Музыка ў цэмеры” у памяшканні па вуліцы Валгаградскай.

Ініцыятарам музычнага далатку ў афішы стаў Маладзёжны тэатр. Першы такі канцэрт прайшоў у канцы мінулага года, разыначка — прыезд знамай расійскай арфісты пад эгідай Брэскай абласной філармоніі. Сялета падобныя праграмы прапісалі ў тэатры трывала. У сярэдзіне лютга фартэпійны дуэт Sop Anima, што азначае выкананне “з душой”, прапанавалі гледачам “Бліскучыя танцы”. Нягледзячы на дзённую час, фае тэатра было перапоўнена, да 130 крэслаў даліся банкеткі. Атмасфера нагадала элітны салон пазамінулага стагоддзя, дзе выступалі такіх віртуозы, як Паганані, Ліст, Шапэн. Булі вельмі гучная акустыка спалучалася з дадатковымі тэатральнымі эфектамі. У лоістрах абвіталі каршыны ў стылі старадаўніх габеланаў, а жырандоль то ўспыхвалі напоўніцу, то крыху прытушвалі святло.

Паміж музыкантамі і публікай усталявалася ў лепшым сэнсе блізкае, дамажны адносіны. Мо з іх таму, што заложаны фартэпійны дуэт — дружная сямейная пара, дзе і сам творчы калектыв, складзены ў 2008-м, і кожны з піяністаў пасобку — лаўрат прэстыжных міжнародных конкурсаў. Рыхтавалася імпраза ўсёй сам’ёй, нават разам з маленькім сынам Пімафеям. Менавіта ён распрацаваў малюнак на перніках, што былі замовлены да канцэрта і разыгрываліся ў латарэю сярод прысутных. Пра гэты сюоріз паведаміла Юлія Архангельская, а вёў праграму Аляксандр Палякоў, распавядаючы шмат цікавага. Творчы і прызнаны шэдэўры, і творы, якія выконваюцца рэдка, што сталі для многіх адкрыццём. А ў музыцы Вердзі, Глінкі раптам узнікла прагучанне апэрыты, што таксама прэтэндавала на маленькую творчую знаходку выканаўцаў. Упрыгожыла канцэрт лірыка-каларатурнае сапрапа лаўрата міжнародных конкурсаў, салісты Брэскай філармоніі Людмілы Карпук. Сведчаннем яе віртуознасці — уменне азарыць верніны ноты не толькі знінем, але і ніхай пранікнёнасьцю, зрабіў іх падобным да тонкага водору кветак.

Музычная афіша тэатра мае працяг: 3 і 10 сакавіка — “Выключная імправізацыя ў сучаснай класіцы” ад піяніста і кампазітара Аляксандра Арловіча. А ў першы вясновы дзень тэатр адзіў ў СКЦ БДУКМ творчыю сустрэчу з салістам мюзікалаў Валерыям Яромкамкам (Расія).

На сцэне Маладзёжкі таксама вельмі...

...ГАСТРОЛЬНА!

Тут завяршыў чацвёрты тур па Беларусі пермскі тэатр “Ля Моста”. Напярэдні тыя ж два спектаклі — “Дзёт” паводле Дастаўскага і булгакаўскае “Сабачае сэрца” з дадатковым паказам — з анілагамі прайшлі ў Брэсце і Магілёве. Як заўважыў арганізатар і ініцыятар ператварэнне бізномна Шапкава ў трамвалініна Шарыкава, а потым зноў у сабаку. Некаторыя артысты якога рэжысёр лічыць найбольш прыдатнай для сваіх творчых прац, прысутнічалі і гледачы з рэгіёнаў.

У абедзюх пастановаў уразіла сцэнаграфія, вырашанае бы сваёсаабіява “ціяліца”. Кампактная сцэнічная прастора ўтрымлівала тры лакашы. У глыбі — зашклены адрэзак, што і выклікае падобныя параўнанні. Праз гэта пачынаў “Дзёт” успрымаўся сапраўдным рухам цягніка з адчэненым акенцам, у якім размаўляюць героі. Але ж сам спектакль падаўся куды больш прасталінейным, чым раман. Нават мадуляваў у фінале ў бок “мільяны” меладрамы. Міжвол гадзала насша Вераніка Пільшэвіч, якая сава Настасію Пільшаіну ў тэатры М. Горькага малое куды больш складанай, неадназначнай, высока трагічнай фігурай.

Дарчы, гэта не адзіны гастроль ў Маладзёжным. Крыху раней суды прыязджаў яго “дэзка” — Гомельскі гарадскі маладзёжны са “Сведкам абывававання” ў пастановаў выданай артыстыкі і рэжысёра Валерыя Лагута, якая ў той час рыхтавала “Малыша і Карласана” ў Кіраве. Але і ў яе асынасьці акцёры выдатна прыстававалі да новай сцэны, беражліва даносілі складаны характары, нечаканасць сюжэтных паваротаў. Прысяжнімі выступалі самі гледачы, іх тайнае гавасаванне вырашае адзін з двух варыянтаў нечаканай развязкі. Так што публіка заўжыла мае рашыно!

Музычная афіша тэатра мае працяг: 3 і 10 сакавіка — “Выключная імправізацыя ў сучаснай класіцы” ад піяніста і кампазітара Аляксандра Арловіча.

Сцэна са спектакля “Сабачае сэрца” пермскага тэатра “Ля Моста”

Надзяе БУНЦЕВІЧ
Фота Глеба МЯРЭПІКІНА
і архіва тэатра

(Працяг. Пачатак у № 6—8, 2025)

Чарноўскія. Слынным род

На малюнку Напалеона Орды «Дом Уладзіслава Сыракомлі» (1875) аднострэпаная вуліца Каралеўская

Вінцэнт Смакоўскі. Ян Стыцькі, 1876

Ва ўспамінах “Колькі гадоў майё маладосці ў Вільні (1818—1825)” Станіслаў Мараўскі (1802—1853), вядомы віленскі і пеірыбургскі лекар і пісьменнік, суаўтар сацыяльнага выдання “Базаму” (Пеірыбург, 1830—1836), прывіваў самі Чарноўскія піль старонак. Але пазнаўлі іх паміж нашчадкамі і жонкай Юзафа Чарноўскага вельмі няроўна. Петранэлі з роду Вялюцкіх (маці Марыі і Міхала, народжанай на Лагойшчыне) ён адвёў адзін радок. Пра Марыю (не гадваючы яе імя) Мараўскі напісаў асырожна, але трохі іранічна, ажно два радкі. Крыху больш, па чатыры радкі (таксама з лёгкай іроніяй), было ўдзелена ўвагі Міхалу (мастак) і Станіславу (лекару). Затое Людвіку, які нічым карысным, на думку Мараўскага, у жыцці не займаўся, а толькі “жыў у рытме вальса” на балах-рэзідтах і трапляў у розныя анекдатычныя сітуацыі, было прысвечана цэлая чатыры старонкі.

ІЗНОЎ ЛАПАЦІНСКІЯ?

Давайце паспрабуем разабрацца, дзякуючы каму Міхал на ўсё жыццё зрадзіўся з мастацтвам. І за папдазку падзякуем беларускаму фалькларысту, выдаўцу Рамуальду Падбярэзкуму, рэдактару віленскага выдання “Навукова-літаратурны дзёнік”. У 1850-м ён апублікаваў невялікую, але вельмі важную для нас нататку Зыгмунта Барташэвіча (сыбра Алама Мішкевіча, літаратар і настаўнік). Вось што ў ёй адразу прыцягла ўвагу: “Банька Чарноўскіх быў знаёмы ў Рыме са Смуглевічам, і Міхал Чарноўскі, адданы праз клепатлівага баньку Смуглевічу, цэлы год пад вочкам таго знаходзіўся”.

А шпёр пра тое, пры чым тут Лапацінскі. У 1763-м Францішак Смуглевіч трапіў у Рым. З 1765-га вучыцца там на стыпендыю Станіслава Аўгуста Пантоўскага. Потым працуе. Нездзе тады (да 1775-га) лёс звёдзе яго з Янам Дамінікам Лапацінскім (1708—1778), буйным дзеячам каталіцкай царквы ВКЛ. Там жа, у Ры-

ме, у 1774-м Смуглевіч робіць акарэльны партрэт Яна Лапацінскага. Думаецца, што пры Яне ў гэты час знаходзіўся яго пляменнік Юзаф Лапацінскі (таксама стаў каталіцкім дзеячам) і Юзаф Чарноўскі (банька Міхала). Як вельмі, Чарноўскі ў далейшым будзе доўгі час быў адміністратарам майнткаў Лапацінскіх. Таму, калі Смуглевіч вярнуўся з Рыма ў Вільню і прыступіў да стварэння Віленскай мастацкай школы, Міхала аддаў яму “у навуку”. Было гэта, пэўна, калі Міхал скончыў гімназію і паступіў ва ўніверсітэт (1801).

ЗГАДАЎСЯ МІХАЛА

У 1847-м у альманаху “Атэны” Юзафа Крашэўскага выйшаў артыкул “Да ўспамінаў пра Віленскую школу жывапісу А. Шэмеша, далаткова вясцікі В. Смакоўскага”. Апісваючы падмурак, закладзены Францішак Смуглевічам, Вінцэнт Смакоўскі пералічвае самых галюнных яго вучняў і распісвае іх дасягненні. Пачаўшы з Каспара Бароўскага, праз Францішка Пелікана, падбіраецца аўтар і да Міхала Чарноўскага (на шостаў пазіцыі). І гэсь што вынікая. Міхал атрымаў вельмі трюнтоўнае адукацыю, і быў адным з найпрэганейшых вучняў школы. Паслеў ён павучыцца ў Смуглевіча, але далей вучыўся ў Яна Рустэма. Смакоўскага бізмерна здзіўляла аднаасэн Чарноўскага рысунку, адмалеўленне ад “тэнізліа і фарб”, ніцкаў-насьць да песпеху ў рабоце. І тое, што Чарноўскі маліваў шрай крэйдай усё жыццё.

А гэта было, на думку жывапісца, такімі пакутамі, “якіх, пэўна, і Тантал не зведаў”. Вывучаўся Міхал Чарноўскі ацэра; кожны яго рысунк, з чаго б ні быў зроблены (хоць з чалавека, хоць з ваколшы),

меў усё рысы лагератыпа... Малюнк Міхала Чарноўскага былі высокага мастацкага ўзроўню, падобныя да работ тагачаснай нямецкай школы. На думку Смакоўскага, Чарноўскі быў адным з тых, хто мог бы найлепей і найдакладней напісаць гісторыю віленскай жывапіснай школы. А менавіта да гэтага схіляў яго стары сябра, кажучы, што калі б Міхал адгукнуўся на заклік і вырашыў гэтым заняцца, то аказаў бы велькую паслугу тым, хто піша гісторыю ўніверсітэта. Тым больш што “нан Чарноўскі так добра абазнаў у пісьменстве, як аніводзін да таго мастак”, а да ўсяго не раз пісаў аб мясцёвым мастацтве для “Дзёніка віленскага” і “Тыднёвіка віленскага”.

Францішак Смуглевіч і Ян Рустэм... Але ші былі гэта “ўсё ўніверсітэцкія” Чарноўскага?

ВЕЧНЫ СТУДЭНТ

Урыўкі вясцікі пра Міхала можна знайсці багата ў якой літаратуры, дзе гаворка ідзе пра гісторыю мастацтва ў Вільні.

Прыкладам, у трохтомным выданні “Віленскі ўніверсітэт” (т. II). Там пішацца, што

Ян Дамінік Лапацінскі. Францішак Смуглевіч, 1774

Вострая брама (Вільня). Зыгмунт Фогель, 1846

Францішак Смуглевіч (аўтапартрэт), да 1807

вучыўся ён з 1817 па 1823 і “яго працы (партрэты, краявіды) адзначаліся фатаграфічным падабствам”.

Есць яго імя і ў знакамітых “Магэрыялах да гісторыі рамяства артыстычнага ў Вількім Княстве Літоўскім” (XV—XIX) архівіста і мастацтвазнаўцы Яўзебіа Лапацінскага.

Не раз гадваецца ён і ў кнігах вядомай расійскай мастацтвазнаўцы Інэсы Свірыды (1937—2019). Прыкладам, яна называе Чарноўскага ў 1807 годзе вучнем прафэсара Ісідора Вэйса (1774—1821), які выкладаў ва ўніверсітэце тэатру з 1805 года. Пэўна, у 1811-м, там пачаў працаваць прафэсар Джозэф Сандэрс. У студэнце таго самага года Сандэрс пісаў, што з пасля вучыў класа тэатру ён можа адзначыць чатырох, якіх пераўзыходзяць яго назады і абвясочуць стаць упрыгожаннем сваёй краіны. Ші паслеў трапіў у гэты спіс Міхал? Не ведаем. Выхаванцы Сандэрса спецыялізаваліся ў розных кірунках — “пейзажах і гісторыі”, партрэце, вырабе вінетаў, геаграфічных карт, займаліся таксама і каліграфіяй. А ў 1816-м для ахвочых дадалося гравіраванне нот.

З Парыжа былі вылісаны алаведныя рыштукі, і выдавец Завалдскі абвясочуў у кожным нумары “Дзёніка віленскага” змяшчаць песню, змест якой уздыта за айчынай гісторыі ші якіх адносіцца да айчынных звычайў: музыка будзе сачыніцца мясцовымі кампазітарамі, хоць яны, можа, і не дасягнуць (узроўню) вядомых замежных кампазітараў, аднак і работы прынамсі “паслужаць гісторыі паказчыкам, на якім узроўні мастацтва сачынення знаходзіцца ў нашай краіне”. Тым самым праца Сандэрса аказалася звязанай з першай праграмай папулярызаванай нацыянальнай музыкі. Цікава было б пачуць меркаванне нашых музыказнаўцаў. Ші ацэньваючы такі эксперымент Завалдскага?

ПАДСУМУЕМ

Трапіўшы ва ўніверсітэт у 1801 годзе, Міхал спярша вучыўся архітэктурны і тапаграфічнаму рысунку. З 1804-га — рысунку, а з 1807-га — скульптурны і графічны (тэхнічны акавалінта, калі тэатрава выглядае як малюнак акарэльных фарбамі).

З 1823 па 1825 гады Міхал вучыцца жывапісу. І нарэшце, у 1829 годзе ён атрымаў ступень кандыдата прычым мастацтваў і магістра філасофіі. Як бачым, Міхал прывіваў вучобе амаль трыццаць гадоў.

СЯБРЫ І КАЛЕГІ

Імя Міхала Чарноўскага ўпісана паміж важнейшымі вучнямі першага перыяду гісторыі віленскай школы (1797—1832), такім як Казімір Бамалятовіч, Тэатэ Быхоўскі, Ігнац Шэйнік (пазней скарэйшаў навук і праславіўся гучнай справай падробкі грашовых знакаў). Ян Дамель, Генрык Дмахоўскі, Юзаф Крашэўскі (вельмі пладатвы пісьменнік і рэдактар “Атэнаў”), Міхал Кулеша, Яхім Лявель (старэйшы сябра спіс Міхал? Не ведаем. Выхаванцы Сандэрса спецыялізаваліся ў розных кірунках — “пейзажах і гісторыі”, партрэце, вырабе вінетаў, геаграфічных карт, займаліся таксама і каліграфіяй. А ў 1816-м для ахвочых дадалося гравіраванне нот. З Парыжа былі вылісаны алаведныя рыштукі, і выдавец Завалдскі абвясочуў у кожным нумары “Дзёніка віленскага” змяшчаць песню, змест якой уздыта за айчынай гісторыі ші якіх адносіцца да айчынных звычайў: музыка будзе сачыніцца мясцовымі кампазітарамі, хоць яны, можа, і не дасягнуць (узроўню) вядомых замежных кампазітараў, аднак і работы прынамсі “паслужаць гісторыі паказчыкам, на якім узроўні мастацтва сачынення знаходзіцца ў нашай краіне”. Тым самым праца Сандэрса аказалася звязанай з першай праграмай папулярызаванай нацыянальнай музыкі. Цікава было б пачуць меркаванне нашых музыказнаўцаў. Ші ацэньваючы такі эксперымент Завалдскага?

ЗАХАВАЛЬНІК СПАДЧЫНЫ

Да заслуг Міхала Чарноўскага можна аднесці збор і захаванне накідаў, зробленых вучнямі віленскай школы ў 1820-х, у іх ліку “Спіна са спісам перад домам” (Антон Кляпоўскі), “Прастаўленне зьяроў” (вол, баран, казёл) (Караль Рачыньскі) і “Відарыс палаца ў парку” (Юзаф Главацкі). У 1844 годзе тэатры былі пералізаны ў лагойскія зборы Тышкевічаў.

За больш чым паўвекавое служэнне мастацтва Міхалам Чарноўскім было намалявана ніяма. Прычым крытыкі адзначалі высокі ўзровень майстэрства мастака. Але згалду пра нейкае прыстаніцца яго карцін удалося знайсці толькі адну.

Перад Другой сусветнай вайной жывапіснае працы Міхала Чарноўскага захоўваліся ў паліцы роду Абужочычаў у Свяціцах (цяпер Ляхавіцкі раён). Вядомы даследчык Раман Афтаназы пісаў пра гэты збор так: “Да 1939 года было трохі пейзажаў, пераважна мясцовай тэматыкі, выкананых пераважна віленскімі мастакмі: Міхалам Чарноўскім, Фердынандам Рушыччам, Станіславам Богуш-Сестранціччам”. Знаходжанне тэатраў Чарноўскага ў кампаніі з карцінамі больш вядомых мастакоў, якіх нарадзіліся ўсё пасля яго скону, кажа толькі на карысць узроўню нашага тэатра.

Што гэта за карціны, невядома. Ці былі яны намаляваны на мясцовых пленэрах або ўжо гатовымі былі набыты гаспадарам для калекцыі? Хто ведае. На жаль, палаў бы разрабаваны двойчы — у 1914-м і 1939-м. І ад вялікага збору карцін і вельзнай бібліятэкі пасля вайны нічога не засталося. А потым і сам палаў бы спалены.

ПАХАВАННЕ НА РОСАХ

Міхал Чарноўскі адышоў у лепшы свет 15 красавіка (трэцяга па старым стылі) 1861 года ў Вільні. Прычынай стала вадзяная пухліна (вадзянка?). Меў на той момант, як запісана ў метрыцы, 75 гадоў. Праз тры дні на Росах адбылося пахаванне. Працяг будзе.

Джозэф Сандэрс. Ян Рустэм, 1810

Афіша з 7 па 14 сакавіка

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава “Лейба Аляпярковіч. Да 150-годдзя”. Да 17 сакавіка.
- Выстава “Расія — Беларусь. Скрыжаванне лёсаў”. Да 31 сакавіка.
- Выставаны праект “Мастацтва ў археалогіі”. Да 6 красавіка.
- Выстава “Казімір... Александр Рубец. Жывапіс 3 28 мэтага па 13 красавіка.
- Экскурсіі: “Самыя-самыя...” (6+)
- “Ягока колеру зіма?” (6+), “Казкі Усходу” (10+), “Міфі Серажытнай Грацыі і Рыма” (10+), “Партрэты даўня мінулых пакаленняў...” (10+), “Пляч моў каханна” (16+), “Жаночы партрэт” (16+), “Мінск у музеі” (16+). Праводзіцца заўсёды.

МУЗЕЙ “ДОМ ВАНХОВИЧА” КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА 1-Й ПАЛОВЫ XIX СТ.

г. Мінск, вул. Інтэграцыянальная, 33а, тэл. 8 017 3637796, 8 017 3588878

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава мастака Паўла Абдзінскага “Архытэктурныя рэканструкцыі”. Вывава прысвечана 15-годдзю з дня нараджэння мастака. Да 6 мая.
- Праграма “Каленны «люстры» шляхецкай сядзібы”. Праводзіцца заўсёды.
- Квест “Тэатры старажытнай сядзібы”. Папярэдні запіс. Праводзіцца заўсёды.
- Квест “Пашукі мінулага”. Праводзіцца заўсёды.
- Экскурсія “Інтэр’ер шляхецкай сядзібы”. Папярэдні запіс. Праводзіцца заўсёды.
- Экскурсія “Шлях мастака Валенція Ваньковіча”. Папярэдні запіс. Праводзіцца заўсёды.
- Экскурсія “Сядзібы партрэт”. Папярэдні запіс. Праводзіцца заўсёды.

г. Мінск, вул. Інтэграцыянальная, 33а, тэл. 8 017 3637796, 8 017 3588878

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА АРХІТЭКТУРА І МАСТАЦТВА

Мінскі р-н, Астрашчына, Гарадзішчэ С/С, в. Аколліна, вул. Іванавічаў, 176, тэл. 8 017 5074468

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава “Хронікі Музея беларускага народнага мастацтва. 45 гадоў”, прымеркаваная да 45-годдзя з дня адкрыцця філіяла для наведвальнікаў. Да 27 красавіка.
- Батлечныя спектаклі. Праводзіцца заўсёды.
- Майстар-клас “Салонамалічненне”. Праводзіцца заўсёды.
- Майстар-клас “Ліцьва-матанна”. Праводзіцца заўсёды.
- Майстар-клас “Ткацтва”. Праводзіцца заўсёды.

г. Мінск, вул. Леніна, 20, тэл. 8 022 2 650203, 8 022 2 658800

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ

г. Мінск, вул. Леніна, 37, тэл. 8 022 2 650203, 8 022 2 658800

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава “Беларускі народны код нацыянальнай якасці. Шэдэўры народных мастакоў са збору Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь”. Больш за 30 твораў жывапісу, графікі, скульптуры. Да 4 мая.
- Art-lectorium “Разуміем мастацтва”. Праводзіцца заўсёды.

Падрабязней на сайце artmuseum.by альбо па тэлефонах 8 022 2 650203, 8 022 2 658800.

МАГІЛЕЎСЬКІ АБЛАСНЫ ДРАМАТЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Першамайская, 7, тэл.: 8 0222 656604 (каса), сайт: mdrama.by

- Чароўная казка **“Іван Царэвіч і Шэры Воўк” (18+)**. Начны паказ і фотасэт у дэкарацыях. **Прэм’ера. 9 сакавіка ў 19.30.**
- Сучасныя вадзівілі ў 1-й дзеі **“Спадары, таварышы, сволачы і дамы” (16+)**. **11 сакавіка ў 18.30.**
- Суд у 1-й дзеі **“Суд святога Антонія” (12+)**. **Прэм’ера. 12 сакавіка ў 18.30.**
- Камедыя **“Рамантыкі” (12+)**. **13 сакавіка ў 18.30.**
- Фантастычная камедыя **“Жаніцьба. Фантасмагорыя” (12+)**. **Прэм’ера медыйнага спектакля. 14 сакавіка ў 18.30.**
- Музычная казка ў 1-й дзеі **“Брыдкае качаня” (6+)**. **15 сакавіка ў 12.00.**
- Сьвечныя містэрый у 2-х дзях **“Маленькія трагедыі” (16+)**. **Прэм’ера. 15 сакавіка ў 18.30.**

УНП 700184039

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Пярэжскай Камуны, 1, тэл.: 8 017 2431041 (каса), 8 017 3615493

- Опера ў 2-х дзях **“Пінокія” (6+)**. **9 сакавіка ў 11.00.**
- Балет у 2-х дзях **“Жызэль” (12+)**. **9 сакавіка ў 18.00.**
- Канцэрт **“Дзяўчаты-кветкі” (12+)**. Камерная зала імя Л. Александровскай. **9 сакавіка ў 18.30.**
- Камічная опера ў 2-х дзях **“Севільскі цырульнік” (12+)**. **11 сакавіка ў 19.00.**
- Экскурсія **“Унікальны свет закулісы Вялікага тэатра Беларусі” (6+)**. **12 сакавіка ў 15.30, 13 сакавіка ў 15.30, 15 сакавіка ў 14.00.**
- Балет у 2-х дзях **“Ганна Карэніна” (16+)**. **12 сакавіка ў 19.00.**
- Опера ў 3-х дзях **“Кармэн” (12+)**. **13 сакавіка ў 19.00.**
- Балет у 2-х дзях **“Стварэнне свету” (12+)**. **14 сакавіка ў 19.00.**
- Опера ў 2-х дзях **“Гісторыя Кая і Герды (Снежная каралева)” (6+)**. **15 сакавіка ў 18.00.**
- Балет у 3-х дзях **“Спартак” (12+)**. **16 сакавіка ў 18.00.**
- Канцэрт **“Чатыры сезоны каханьня” (12+)**. Камерная зала імя Л. Александровскай. **16 сакавіка ў 19.00.**

УНП 191081322

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКИ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Энгельса, 7, тэл.: 8 017 3654237, 8 017 3576627, пошта: kupalabilet@mail.ru

- Імпрэза **“Музыка душы” (0+)**. Камінная зала. **7 сакавіка ў 19.00.**
- Канцэрт у цемры **“Ёсць у мяне толькі ты” (18+)**. Жывы гук. Імпрэза праводзіцца па вул. Валгаградскай, 35. **8 сакавіка ў 19.00.**
- Камедыя ў 2-х дзях **“Паўлінка” (12+)**. Галоўная сцэна. **9 сакавіка ў 19.00, 13 сакавіка ў 19.00.**
- Спектакль **“Бясконца гісторыя” (16+)**. Камерная сцэна. **11 сакавіка ў 19.00.**
- Трагіфарс **“Doppia sola” (“Жанчына адна”) (18+)**. Камерная сцэна. **12 сакавіка ў 19.00.**
- Драма **“А зоры тут ціхія” (12+)**. Галоўная сцэна. **14 сакавіка ў 19.00.**
- Канцэрт у цемры **“Танцы на шкле” (18+)**. Жывы гук. Імпрэза праводзіцца па вул. Валгаградскай, 35. **14 сакавіка ў 19.00.**
- Трагікамедыя **“Апошні атракцыён” (16+)**. Галоўная сцэна. **15 сакавіка ў 19.00.**
- Надзвычайна неверагоднае здарэнне ў 2-х дзях **“Жаніцьба” (12+)**. Галоўная сцэна. **16 сакавіка ў 19.00.**

УНП 100379301

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПВЕДНІК “НЯСВІЖ”

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19, тэл.: 8 01770 20602, 8 01770 20660, 8 029 5518051, 8 029 1903149

Палацавы ансамбль

- Акцыя, прысвечаная святу 8 Сакавіка: **“Мілым, родным, каханым”**. Тэатральная зала. **8 сакавіка.**
- Тэатралізаваная экскурсія **“Модная фантазія”**. **8–9 сакавіка з 12.00.**
- Экспазіцыйны праект **“Не пакідай мяне, мой светлы сум”** скульптараў Льва і Сяргея Гумілеўскіх. Вялікая выставачная зала. **Да 13 красавіка.**
- Міжнародны выставачны праект **“Castrum doloris. Пахавальны цырыманіял нясвіжскага двара”**. **У складзе пастаяннай экспазіцыі.**
- Квэст **“Палацавыя таямніцы”**.
- Виртуальныя выставы: **“Шлях да Перамогі. Вызваленне Беларусі”, “Ператвораныя ў попел. Генацыд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны”, “Нясвіж – здабытак сусветнай культуры”, “Разбураны след вайны ў архітэктуры Нясвіжа”, “Шэдэўры калекцыі і ўнікальныя артэфакты музея-запаведніка «Нясвіж»**.
- Тэматычныя і аглядныя экскурсіі па гісторыка-архітэктурных помніках і ландшафтных парках Нясвіжа.
- Часовая экспазіцыя з фонду музея да 120-годдзя з дня нараджэння **“Міхал Сеўрук. Дакрануцца да невядомага”**. Малая выставачная зала Палацавага ансамбля (вул. Замкавая, 2).

Адзел экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці (г. Нясвіж, вул. Замкавая, 2а)

• Выстава мастакоў Наталлі Разуменка і Алены Карповіч **“2 Фарба 2”**. **Да 16 сакавіка.**

Ратуша

- Пастаянныя экспазіцыі
- **“Гарадское самакіраванне ў Нясвіжы ў XVIII – 1-й палове XIX ст.”**.
- Калекцыя гадзіннікаў XIX–XX стагоддзяў **“Культура часу”**. З фонду музея-запаведніка.
- **Мерапрыемствы**
- Квэсты: **“Безаблічны артэфакт”, “Таямніцы страчанай карты”, “Музейны дэтэктыў”, “Музейнае расследаванне”**.
- Культурныя мерапрыемствы: **“Прыём у княгіні”, “Дзень нараджэння ў ратушы”** (група да 12 чалавек ад 6 да 11 гадоў).
- Сюжэтна-ролевая развівальная праграма **“Школа шпіёнаў”** (да 25 чалавек).
- Гульня-знаёмства **“Музейка аб музеі”** (група да 25 чалавек ад 4 да 7 гадоў).
- Гульнявая праграма **“Выкрутасы”** (група да 25 чалавек).

Падрабязнасці па тэлефоне 8 01770 20602, 8 01770 20660 або на сайце niasvizh.by.

УНП 600207920

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС “МІР”

г. п. Мір, Карэліцкі р-н, Гродзенская вобл., тэл.: 8 01596 36290, 8 01596 36270

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Квэст **“Белы слон” (12+)**. **15 сакавіка ў 15.30.**
- Тэматычная экскурсія **“Падарожжа ў часе”**. Тэматычная экскурсія для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейных груп па папярэднім запісе. Паўночны корпус. **Кожную суботу і нядзелю.**
- Экспазіцыя **“Арсенал: ваенная зброя ў гістарычным кантэксце”**. Сумесны праект з Гродзенскім дзяржаўным гісторыка-археалагічным музеем. Паўночны корпус. **Да 22 кастрычніка.**
- **Лекцыя-візуалізацыя. Кожную сераду і суботу.**
- Экспазіцыя **“Воіны XX стагоддзя. Гета ў Мірскім замку”**.
- Аглядныя і тэматычныя экскурсіі.
- Экскурсіі з элементамі тэатралізацыі для дзяцей і дарослых.
- Экскурсія для дваіх **“Інтэрыі Купідона”**.
- Сямейная квэст-экскурсія **“Легенды і паданні Мірскага замка”**.
- Музейныя заняткі для дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту. **“Святочная трава для князя па старадаўнім рэцэпце”, “Асабліваці жаноцага касцюма XVIII ст”, “Арганізацыя войска і вайсковая справа ВКЛ у XVI ст”, “Печы з карокавай кафлі XVI–XVII стст. у палацы князёў Радзівілаў”**.

УНП 59001541

БЕЛАРУСЬКІ ТЭАТР “ЛЯЛЯКА”

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2, тэл.: 8 0212 669077 (каса)

- Казка-фантазія ў 1-й дзеі **“Каля-Маля” (4+)**. Глядзельная зала. **9 сакавіка ў 11.00.**
- Вандручка па чароўным свеце тэатра **“Кроплі лячальных таямніц” (12+)**. Фэе тэатра. **13 сакавіка ў 13.00.**
- Кранальная гісторыя без слоў у 1-й дзеі **“Дзюймовачка” (3+)**. Глядзельная зала. **15 сакавіка ў 11.00.**
- Інтэрактыўны спектакль **“Церамак” (2+)** ад тэатра лялек “Ухтышка”, Віцебск. Фэе тэатра. **15 сакавіка ў 17.00.**
- Казка-гульня ў 2-х дзях **“Бука” (3+)**. Глядзельная зала. **16 сакавіка ў 11.00.**

УНП 300001869

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Някрасава, 3, тэл.: 8 017 2350331, час працы: серада – нядзеля з 12.00 да 20.00

- Персанальная выстава Грэгара Данеляна **“Па алеі памяці...”**. **Да 23 сакавіка.**
- Выстава жывапісных работ Аляксандра Казлоўскага **“Вечнае быццё светабудовы”**. **Да 23 сакавіка.**
- Персанальная выстава Віктара Бутры **“Эфект назіральніка”**. **Да 23 сакавіка.**
- Выстава **“Джаз! Катэ! Вясна!”**. **Да 30 сакавіка.**

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47, тэл.: 8 017 2350332, 8 017 3990978, час працы: аўтарак – нядзеля з 12.00 да 20.00

- Выставачны праект **“Мода. Паміж прыгажосцю і прымусам”**. **Да 13 красавіка.**

УНП 192543414

БЕЛАРУСЬКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8, тэл.: 8 017 2030792, 8 029 1440792

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Часовая экспазіцыя **“Рарытэты музея”**, прысвечаная 80-й гадавіне Вялікай Перамогі.
- Часовая экспазіцыя **“Адзіная памяць верная”**, прысвечаная 80-годдзю вызвалення Беларусі.

Падрабязнасці ў сацыяльных сетках і на сайце warguseum.by.

УНП 100235472

Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь

аказвае фізічным і юрыдычным асобам паслугі па рэстаўрацыі і кансервацыі ікон, твораў выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Тэлефоны: **8 017 3970163, 8 025 6677819.**

УНП 100377771

t.me/kultinfo

Карыстаецеся стыкерамі ў анлайн-ліставанні і хочаце папоўніць сваю калекцыю? Прапануем стыкерпак ад “Культуры”! Выкажце эмоцыі вам дапамогуць класіфікаваць беларускія літаратуры. Выбярэйце самую трапную цытату — і здзіўляйце суразмоўцаў у Telegram!

КУЛЬТУРА

Сайт: kultura-info.by
E-mail: kim@kultura-info.by

ШТОТДЫНЬВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ ГАЗЕТА, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА). Выдаецца на беларускай мове.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Выдавец — рэдакцыйна-выдавельная ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.

Дырэктар — КУЗНЯЦОВА Наталія Васільеўна.

Рэдакцыя газеты “Культура”: КУЗНЯЦОВА Наталія Васільеўна. Намеснік галоўнага рэдактара — ШЧУРОК Жанна Гендальеўна. Адказны скаратар — Галіна МАЛІНОВСКАЯ. Рэдактар аддзела — Віктар ГАУРЫШ. Дзяржаўныя па нумары — Вяліета ГРЫНКЕВІЧ.

Адрас рэдакцыі: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх.

Тэлефон: 8 017 2860797. Тэлефон-факс: 8 017 3345741. Бухгалтэрыя: 8 017 3345735. Рэкламны адзел: 8 017 2860797.

Паліграфічны індэкс: 63875, 638752, 63879. Ёсць тытэры на паўгоддзе: 63872, 638722 (зніжка 15%). Камплект (газета “Культура” і часопіс “Мастацтва”): 63874, 638742 (зніжка 10%).

Аўтары допіскаў паведмаляюць прозвішча, поўнаўна імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар, дату выдачы, кім і калі выданы, пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзнуюцца і не вяртаюцца. Меркаванне аўтара можа не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

Набыць газету ў Мінску можна ў крамах “Белдрук” на пр-це Незалежнасці, 48, і Пераможаў, 5, на вул. Лабанка, 2, Валадарскага, 16, Няміга, 30, Леніна, 18, Максіма Багдановіча (ля прыпынку “Ст. м. «Няміга»”), у падземных пераходах на плошчы Перамогі і станцыі метро “Пятроўшчына”.

Падпісана ў друк 06.03.2025 у 16.00. Замова № 529. Наклад 4001.

Рэспубліканскія ўнітарныя прадпрыемства “Выдавецтва «Беларускі Дом друку»”, 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 79/1. ЛП № 38200000007667 ад 30.04.2004.

* “Культура”, 2025.

Рознічны кошт — па дамоўленасці. * — матэрыял на правах рэкламы.